

In de biotoop van Ruben Vlaanderen

Biotoop waagt zich maandelijks in de habitat van *de homo sapiens educationis*. Deze maand: waarom de daltonleerlingen bij science niet stil hoeven zitten.

Quizvraag voor de *fine fleur* van onderwijzend Nederland. Bij welk onderwijstype horen de volgende drie kerncompetenties: zelfstandigheid, samenwerken en verantwoordelijkheid? Moeilijk zegt u? Dan maken we er een meerkeuzevraag van. Is dat a. *Jenaplan*, b. *Het Nieuwe Leren*, c. *Dalton*, d. *Montessori* of e. *alle scholen van Nederland*? Antwoord c rekenen we sowieso goed. Zelfstandigheid, samenwerken en verantwoordelijkheid zijn namelijk de drie klassieke competenties die de *founding mother*

van het daltononderwijs, Helen Parkhurst, in 1922 op papier zette in haar boek *Education on the Dalton Plan*. Parkhurst wilde kinderen daarmee opleiden tot 'mensen zonder vrees'. Maar wij van Biotoop bakken eigenhandig een appeltaart voor de eerlijke vinder van

een school die beweert zijn leerlingen bij voorkeur op te leiden tot onzelfstandige, wereldvreemde solisten. De vraag is dus: hoe 'dalton' zijn die competenties nog? De Nederlandse Dalton Vereniging (NDV) vroeg zich dat ook af en liet het uitzoeken door wetenschappers van het Kohnstamm Instituut (zie kader). Conclusie: de vlag kan uit! Ja, er wordt hard aan die drie competenties gewerkt op de daltonscholen voor het voortgezet onderwijs. Maar het monitoren en beoordelen ervan doet iedere school op zijn eigen manier.

'Ik kan niet stilzitten, net zomin als mijn leerlingen'

Dat brengt Biotoop op een vrijdagmiddag in het klaslokaal van docent *science* Ruben Vlaanderen (34) van de vmbo-school Nelson Mandela in Purmerend. Zeven jaar geleden splitste de vmbo-afdeling van de brede Jan van Egmondschool zich af tot een zelfstandige daltonschool. Het is nu een van de drie vmbo's op een campus in Purmerend. De eigenzinnige buurmannen van Nelson heten Antoni (Gaudí) en Gerrit (Rietveld) die respectievelijk aan 'talentleren' en 'praktijkleren' doen.

Er heerst een gezellige onrust in het ruime lokaal van Ruben Vlaanderen. Zijn biotoop ruikt naar hout, karton, verf, ijzervijlsel, lijm en gezaagd hardboard. Het klinkt er naar afzuig-, zaag-, en slijpmachines en stuitende pubers. Aan hoge werkbanken wordt in groepjes geknipt, geveerd, getekend en vooral: gediscussieerd. *Problem solving* in uitvoering. De opdracht waarmee Ruben zijn tweedejaars heeft opgezadeld, luidt: bedenk een geheimtaal waarmee je zonder te praten op afstand een boodschap kunt overbrengen. Daarna liet ie ze hun gang gaan. Vier lessen lang drie competenties in één klap.

Lego-jongetje

Vlaanderen is net als zijn leerlingen een doener. Hij deed MTS-fijnmechanische techniek, een praktische opleiding voor Willy Wortels in spé. 'Ik was een typisch Lego-jongetje, een knutselaar,' zegt hij. Op zijn stage voor Shell wist hij een apparaatje te fabriceren dat in de hitte van de woestijn tamelijk exact de dikte van een oliepijp kan meten. 'Het schijnt nog steeds

Leraar Ruben: 'Ik wil mijn leerlingen het gevoel geven dat ze er mogen zijn'

Een geheimtaal vormgeven is nog niet zo makkelijk

gebruikt te worden,' zegt Vlaanderen nonchalant trots. In deeltijd schoolde hij zich tot docent techniek en vond in het onderwijs wat hij zocht. 'Techniek is een middel geworden in plaats van een doel. De kinderen interesseren me het meest.'

Water

In zijn biotoop beweegt hij zich als een vis tussen zijn leerlingen. Rechts beantwoordt hij een vraag, links vervangt hij een geknapt zaagje op de machine. Hier geeft hij een aai over een bol, en daar maakt hij een grap. 'Ik kan niet stilzitten, net zomin als mijn leerlingen. Ze zitten hier niet, omdat ze niet slim zijn, maar veel van mijn leerlingen groeien op in een wereld waarin ontdekken en leren, op zijn zachtst gezegd, niet gestimuleerd wordt,' zegt Vlaanderen. 'Ik ben geen hulpverlener, maar ik kan ze wel het gevoel geven dat ze er mogen zijn en dat ik naar ze luister.'

En hoe dalton is Nelson? 'Ons hele programma is gericht op zelfstandig keuzes maken. Elke dag begint met een daltonuur dat je zelf moet plannen in het online planningssysteem. Plannen is moeilijk voor deze leerlingen, maar niet onmogelijk,' zegt Vlaanderen. 'Na het eerste jaar hebben ze het wel in de vingers.' Moeilijker wordt het als ze een doel moeten formuleren voor het daltonuur. 'We leren ze stap voor stap een beetje vooruit te kijken.'

'Mensen zonder vrees' durven de docent vragen te stellen, slikken niet alles voor zoete koek en onderzoeken de wereld met een open blik. De vijftien leerlingen van Vlaanderen lijken naadloos in dit profiel te passen.

Leraar Ruben: 'Mijn leerlingen houden van doen'

Niet alleen de docent, ook de verslaggever wordt het hemd van het lijf gevraagd. Andersom worden de zelfbedachte geheimschriften gretig onthuld aan wie het horen wil: driehoekjes, vierkantjes en rondjes in primaire kleuren moeten straks in talloze combinaties boodschappen verzenden dwars door het raam van het lokaal naar de gang, aan de overzijde van het binnentuintje.

Rubrics

Een mooi resultaat van zo'n opdracht is leuk, maar het gaat natuurlijk om het proces, zegt Vlaanderen. Hoe vang je dat in een concrete beoordeling op z'n daltons? Om daar meer grip op te krijgen, ontwikkelde de NDV de zogenaamde *rubrics*, een afvinklijstje van zes deelcompetenties: reflecterend vermogen, ondernemend zijn, proactief, sociaal weerbaar, organiserend en resultaatgericht. Een mooi en 'waar' lijstje, vindt Vlaanderen, maar ook bewerkelijk. 'Ik kijk uiteindelijk vooral naar de ouderwetse inzet en het gedrag van mijn leerlingen.'

Iedereen, ook de daltonmens, wil grip op het ongrijpbare proces dat leren heet. Maar die goedbedoelde wens leidt iets te vaak tot administratieve systemen die na een tijdje vooral om zichzelf lijken te bestaan. Daarom wenst Biotoop ieder schoolsysteem drie competenties toe: afpellen, schrappen en vereenvoudigen. Ruben Vlaanderen beheerst ze al. ■

Onderzoek

Meer lezen over daltononderwijs? Het Kohnstamm Instituut deed onderzoek naar daltonscholen in het voortgezet onderwijs en doet hier verslag van op www.didactiefonline.nl.